

2) วรรณคดีเปรียบเทียบในฐานะที่เป็นศาสตร์ (science)

เมื่อนักวรรณคดีเปรียบเทียบทุก ๆ ฝ่ายโน้มความคิดมาร่วมกันแล้ว ผลที่เกิดขึ้นชั้นสำคัญที่สุดและที่ยอมรับร่วมกันได้แล้วก็คือ ยอมรับว่า “วรรณคดีเปรียบเทียบ มีฐานะเป็นศาสตร์” บุคคลแรกที่เสนอความคิดนี้คือแม็กคอก (Max KOCH) กล่าวไว้ในนิตยสาร “Zeitschrift für vergleichende Literaturgeschichte” ออกในปี 1886 และเลิกไปในปี 1910

---

(1) Claude PICHOUIS et André - M. ROUSSEAU, La littérature comparée, Colin, Paris, 1967, หน้า 8

ผู้ที่สนับสนุนความคิดของคอก (KOCH) คนต่อมา คือ Louis Paul BETZ (เกิดที่นิวยอร์ก แต่บิดามารดาเป็นเชื้อชาติเยอรมัน BETZ เป็นนักศึกษาอยู่ที่ Zurich) เบทซ์ (BETZ) ได้แต่งวิทยานิพนธ์ที่มีความสำคัญสูงมากในสาขานี้ชื่อ **Heine in Frankreich พิมพ์เผยแพร่ในปี 1895**

ผู้ที่สร้างความมั่นใจว่าวรรณคดีเปรียบเทียบมีฐานะเป็นศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ คนหนึ่งคือ Joseph TEXTE ได้เขียนเรื่อง “Jean Jacques Rousseau et les origines du cosmopolitisme littéraire” (ของชาคส์รุสโซ กับต้นฉบับวรรณกรรมนานาชาติ) พิมพ์เผยแพร่ในปี 1895 เช่นกัน

ปีต่อมาทั้ง BETZ และ TEXTE ได้รับตำแหน่งอาจารย์วิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ ณ Zurich และ Lyon แต่ TEXTE ได้ถึงแก่กรรมอีก 4 ปีต่อมา คือ 1900 ผู้ที่รับหน้าที่ต่อจาก TEXTE คือ Fernand BALDENSPERGER ชาวออสเตรีย ผู้เขียนเรื่อง *Goethe en France* พิมพ์เผยแพร่ในปี 1904 ต่อจากนั้นก็ได้จาก Lyon ไปรับตำแหน่ง ณ Sorbonne หรือมหาวิทยาลัยปารีส ซึ่งเริ่มเปิดสอนวิชานี้อย่างอิสระเป็นครั้งแรกในปี 1910 BALDENSPERGER ผู้เฒ่าที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงที่สำคัญที่สุดในการชุมนุม นักวรรณคดีเปรียบเทียบ BETZ ก็ถึงแก่กรรมเร็วมาก คือในปี 1903 ก่อนถึงแก่กรรมได้สร้างงานชิ้นสำคัญที่สุดชิ้นหนึ่งไว้ให้แก่กวีวรรณคดีเปรียบเทียบ คือ “**บรรณานุกรมวรรณคดีเปรียบเทียบ**” ซึ่งพิมพ์ซ้ำแล้วซ้ำอีกหลายครั้ง ครั้งสุดท้ายบรรจุชื่อเรื่องราวไว้ได้ 6000 เรื่อง โดยมี Baldensperger เป็นผู้แต่งเติม

นักพงศาวดารผู้หนึ่ง คือเฟเดริก ลอลิเย (Fédéric LOLIÉE) ซึ่งเชี่ยวชาญประวัติศาสตร์สมัย Second Empire ได้เขียนตำราที่มหาชนยอมรับว่า วรรณคดีเปรียบเทียบมีฐานะเป็นศาสตร์อย่างแท้จริง ชื่อว่า **‘L’ évolution historique des**

littératures, histoire des littératures comparées, des origines au XX siècle,” 1904 มีผู้แปลถ่ายทอดเป็นภาษาอังกฤษ พิมพ์ที่ลอนดอน และ นิวยอร์ก ในปี 1906 โดยใช้ชื่อในภาษาอังกฤษอย่างสั้น ๆ ว่า “A Short History of Comparative Literature”

ในประเทศรัสเซีย ในบรรดานักวรรณคดีเปรียบเทียบคนแรก ๆ อเล็กซอง เวสวอลสกี (Alexandre VESVOLSKI) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องเกี่ยวกับ ท้องถิ่นหรือ “คติชาวบ้าน” ได้พยายามสร้างสรรค์กฎเกณฑ์และเผยแพร่ออกไปใน มหาชนเกี่ยวกับศิลปะในการเปรียบเทียบในฐานะที่เป็นศาสตร์ (science) ผลก็คือเกิดการกระตุ้นอย่างแรงแต่ก็มีแต่ความขัดแย้ง

ในสหรัฐอเมริกา เริ่มตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 การศึกษาวิชา วรรณคดีเปรียบเทียบ ได้ค่อย ๆ เริ่มเกิดขึ้น แล้วเจริญอย่างรวดเร็ว ในตอนต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20

1899 เริ่มตั้งภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ (Department of Comparative literature) ณ มหาวิทยาลัย Columbia

1904 ณ มหาวิทยาลัย Harvard

1908 ณ วิทยาลัย Dartmouth

1903 George E. WOODBERRY ได้เริ่มออกนิตยสารชื่อว่า Journal of Comparative Literature ณ มหาวิทยาลัย Columbia นำ เสียหายที่ออกมาเพียง 3 ฉบับ ก็จำต้องหยุดไป

1913 ได้ตีพิมพ์หนังสือเล่มหนึ่งที่มีแรงกระตุ้นสูง เขียนโดย Irving BABBITT ชื่อหนังสือคือ Masters of French Criticism

1919 BABBITT ได้ตีพิมพ์หนังสืออีกเล่มหนึ่งคือ Rousseau and Romanticism

1940 BABBITT ได้ตีพิมพ์หนังสือเล่มที่สาม คือ *Spanish character and Other Essays* ซึ่งมีบรรณานุกรมของงานเขียนทั้งหมดไว้ด้วย ระหว่างสงครามโลกครั้งแรก การศึกษาวรรณคดีเปรียบเทียบได้หยุดชะงักไป ครั้นสงครามสิ้นสุดลงแล้วก็ได้มีผู้จ้างงานเริ่มขึ้นอีก

1923 เริ่มตั้งภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ ณ มหาวิทยาลัย North Carolina

1925 ณ มหาวิทยาลัย Southern California

1927 ณ มหาวิทยาลัย Wisconsin

ในขณะที่ทางอเมริกากำลังตื่นตัวในวิชาการแขนงใหม่นี้ ก็ได้รับการติดต่อกับประเทศต่าง ๆ ในยุโรป ซึ่งก็มีแรงผลักดันอย่างไม่ละลด การคิดต่อมาในรูปของจดหมายของผู้มีภูมิธรรมสูงซึ่งเป็นผู้บรรยายวิชาการต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ก็มีการออกนิตยสาร และการรวบรวมบรรณานุกรมนักประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่หลายคน ได้หันความสนใจมาทางวรรณคดีเปรียบเทียบจนกลายเป็นผู้เชี่ยวชาญทางวิชานี้ ได้ผลิตงานเพื่อเผยแพร่การเปรียบเทียบวรรณกรรม ดังนั้น มหาชนจึงเริ่มรู้จักวิชานี้ ซึ่งแต่ก่อนจำกัดวงอยู่แต่ในหมู่นักวรรณคดีเท่านั้น นักประวัติศาสตร์หลายคนได้ชี้ให้เห็นบทบาททางการเมืองของวรรณกรรมหลายเล่ม ทั้งการเมืองภายในและการเมืองภายนอก ได้ชี้ให้เห็นว่าการเมืองภายในประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปเพราะความคิดจากการเมืองภายนอกประเทศ ซึ่งวรรณกรรมหลายเล่มเป็นพาหนะนำเข้ามา ท่านผู้นี้คือ Gaston PARIS นักประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่อีกท่านหนึ่งคือ LANSON หันมาสนใจอิทธิพลสเปนในวรรณคดีคลาสสิกฝรั่งเศส นอกจากนี้ได้แต่งหนังสือชื่อ *Lettres philosophiques* (อักษรศาสตร์ปรัชญา) ซึ่งยังมีผู้ตีพิมพ์ และนำไปใช้ศึกษาอยู่ตราบจนทุกวันนี้ เป็นพยานยืนยันในความ

เป็นอมตะของความคิด จนในที่สุดหนังสือเล่มนี้ได้รับยกย่องว่าเป็นงาน
ชิ้นเอก ของนักเปรียบเทียบวรรณกรรม

นอกจาก Lanson แล้ว ยังมีคนสำคัญอีกสอง คือ BRUNETIERE กับ
E. FAGUET คนหลังเป็นผู้อำนวยการนิตยสารละติน (Revue latine) ซึ่ง
ออกระหว่างปี 1902 ถึง 1908 ได้ชื่อ Revue latine ได้ระบุไว้ว่าเป็นนิตยสาร
สำหรับวรรณคดีเปรียบเทียบ (Journal de littérature comparée)

หลังสงครามโลกครั้งแรก ได้เกิดมีนิตยสารวรรณคดีเปรียบเทียบ ใน
ประเทศต่าง ๆ หลายแห่งในเยอรมัน สวิส ซึ่งได้ส่งมาแลกเปลี่ยนความคิด
และรับความคิดจากฝรั่งเศสไปเผยแพร่ เช่น นิตยสารเยอรมันได้ทำให้ Andre
GIDE แห่งฝรั่งเศสมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดกับ Thomas MANN แห่ง
เยอรมัน เป็นต้น นิตยสารในสวิส ออกโดย Robert de TRAZ ชื่อว่า Revue
de Genève นิตยสารในฝรั่งเศส ในปี 1921 ให้ชื่อใหม่ว่า La Revue de
littérature comparée จัดทำโดย นักวรรณคดีเปรียบเทียบที่ยิ่งใหญ่มากคือ
Fernand BALDENSPERGER ซึ่งมี Paul HAZARD เป็นผู้ช่วย ณ
มหาวิทยาลัย Strasburg แห่งเยอรมัน หลังจากได้รับความคิดจากฝรั่งเศส
ก็ได้ตั้งภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบขึ้นในปี 1919 โดยได้รับความร่วมมือ
จากมหาวิทยาลัย Lyon และมหาวิทยาลัย Paris ในระหว่างนี้อาจารย์ J.-M.
CARRÉ เป็นผู้บรรยาย

สนธิสัญญาแวร์ซายส์ ซึ่งมุ่งหวังสันติภาพ ได้เปิดช่องทางให้ชาติต่าง ๆ
พยายามหันหน้าเข้าหากัน ดังนั้นนักวรรณคดีเปรียบเทียบจึงได้รับผลประโยชน์
อย่างมหาศาลในการศึกษา และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชาติ วรรณ-
กรรมประจำชาติต่าง ๆ ได้รับความสนใจศึกษาแยกแยะอย่างละเอียด นอกจากนี้
จะได้สิ่งที่ค้นหาแล้ว วรรณกรรมของคนต่างชาติก็ยังมีอิทธิพลต่อความคิด

ของคนหลายชาติที่กำลังอำแขนรับอย่างยินดีอีกด้วย ในสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งเป็นยุคสมัยที่คนยุโรปเสาะแสวงหาวรรณคดีของคนต่างชาติมาสะสมและเผยแพร่ด้วยความรักใคร่อย่างจริงจัง ดังนั้นวรรณคดีฝรั่งเศสในสมัยนี้จึงปรากฏร่องรอยอิทธิพลต่างชาติเป็นอันมาก และเห็นได้อย่างเด่นชัดว่าเป็นไปด้วยความนับถือยกย่อง และภาคภูมิใจ

วรรณคดีของสหภาพโซเวียต ได้มีการติดต่อกับชาติอื่น ๆ ในยุโรประหว่างปี 1917 ถึง 1929

ที่ออสโล (Oslo) ในปี 1937 Paul Van TIEGHEM ได้สร้างงานรวบรวมชิ้นที่สำคัญยิ่งในวรรณคดีเปรียบเทียบ คือ Répertoire chronologique des littératures modernes เป็นหนังสือรวบรวมวรรณกรรมใหม่ ๆ ซึ่งเกิดขึ้นตามลำดับเวลาของชาติต่าง ๆ กว่า 25 ชาติ

ในปี 1939 เกิดมีประวัติการณ์ที่ยิ่งใหญ่ขึ้นในวรรณคดีเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นคุณประโยชน์มหาศาล นั่นคือการยอมรับที่จะศึกษาวรรณคดีเปรียบเทียบในแนวต่าง ๆ ได้แก่การศึกษาวรรณคดีของต่างชาติเพื่อแลกเปลี่ยนวรรณกรรมระหว่างชาติ และการค้นหามือเกิด (sources) และอิทธิพล (influences) ในวรรณกรรมชิ้นเดียว ๆ หรือที่เป็นกลุ่ม ๆ การศึกษาเนื้อเรื่องควบคู่กับมูลเหตุของเรื่อง การศึกษาประวัติวรรณคดีทั่วไปของชาติตะวันตก การศึกษายุคสำคัญ ๆ ของวรรณคดีแต่ละประเภท (เช่นเหตุใดในยุคหนึ่งจึงนิยมแต่งวรรณกรรมประเภทเดียวกัน) การยอมรับดังกล่าวนี้กว่าจะยินยอมร่วมกันได้ ก็ใช้เวลาต่อสู้ยูกว่า 20 ปี แต่ก็ยินยอมแต่เพียงหลักการสำคัญ ๆ เพียงไม่กี่หลักการเท่านั้น เหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะนักวรรณคดีเปรียบเทียบถูกตำหนิอย่างรุนแรงในข้อที่ว่าละเลยสุนทรียภาพของวรรณคดีซึ่งเป็นสิ่งสำคัญกว่าการถือเอาแต่เพียงสิ่งที่เห็นได้เท่านั้น (positivism)

คำตำหนิดังกล่าวแล้วนั้นเป็นความจริงถูกต้องและยังคงอยู่ตลอดมาจนปัจจุบันนี้ แต่ก็ไม่ค่อยมีคนสนใจกันนักและยังพยายามค้นหาสาระต่าง ๆ ในวรรณกรรมต่อไปอย่างกว้างขวางและจริงจัง จนได้รับผลสำเร็จ ตีพิมพ์ออกเผยแพร่อย่างสวยงาม นักวรรณคดีเปรียบเทียบรับคำตำหนิเกี่ยวกับสุนทรียภาพไว้ แต่ก็ได้ให้ประโยชน์แก่วรรณกรรมด้วยการค้นพบสิ่งมีค่าอื่น ๆ มาเสนอให้ประจักษ์แก่ตาโลกแล้วอย่างท่วมท้น

สาเหตุที่นักวรรณคดีเปรียบเทียบละเลยสุนทรียภาพของวรรณคดี อาจจะสรุปข้อสำคัญ ๆ ได้ดังนี้

1. ทศนคติเกี่ยวกับความงาม เป็นสิ่งอิสระมาก จนไม่สามารถกำหนดกฎเกณฑ์ให้แน่นอนได้ ดังนั้นเมื่อการศึกษาวรรณคดีได้มีวิวัฒนาการเป็นวิทยาศาสตร์แล้ว ก็ควรจะต้องใช้หลักการแห่งวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ผลออกมาให้มีลักษณะที่แน่นอน ตัวอย่างเช่น ทศนคติของคนในสมัยที่แต่งลิลิตพระลอ เห็นว่าผู้ชายไทยที่มีรูปร่างอ่อนแอ อ่อนโยน บอบบาง มีดวงหน้าผัดผ่องเหมือนดวงจันทร์นั้นเป็นผู้ชายรูปงาม น่ารักน่าชัง น่าหลงใหล ดังจะเห็นได้จากความรู้สึกและการแสดงออกของพระเพื่อนพระแพง แต่ต่อมาเช่นในสมัยปัจจุบัน หญิงสาวทั่วไปได้เลิกละผู้ชายลักษณะแบบพระลอเสียแล้ว แต่กลับนิยมชมชอบลักษณะที่สง่างาม แข็งแรง ดังนั้นเป็นต้น เมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงไม่แน่นอนเช่นนั้น ก็ย่อมทำให้การศึกษาในแนวสุนทรียภาพ ไม่สู้จะเป็นผลดีนัก

2. รสนิยมในเรื่องสุนทรียภาพทางวรรณกรรมของคนต่างชาติบางครั้งแตกต่างกันราว ขาว กับ ดำ เช่น คนอินเดีย นิยมเขียนประโยคยาว ๆ มีคำคุณศัพท์เพราะ ๆ ประกอบหลายๆ คำ วางไว้ในตำแหน่งต่างๆ เช่นข้างหน้าบ้าง

ข้างหลังบ้าง แต่คนจีนนิยมใช้ถ้อยคำอย่างประหยัดไม่นิยมคุณศัพท์มาก ๆ ถ้า
กวีใช้คำจำนวนน้อย ๆ ได้ ก็ถือว่ากวีผู้นั้นมีความสามารถสูง หากตัดความ
ขัดแย้งในเรื่องความงามเหล่านี้ออกเสีย ก็จะทำให้การศึกษาวรรณคดีในฐานะ
ที่เป็นศาสตร์มีอุปสรรคลดน้อยลงเป็นอันมาก

อย่างไรก็ตามวรรณคดีเปรียบเทียบมิได้ปฏิเสธว่า สุนทรียภาพใน
วรรณคดีเป็นสิ่งจำเป็นและยิ่งใหญ่ เพียงแต่มิได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการ
ศึกษาแบบวิทยาศาสตร์เท่านั้น

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง งานของ Benedetto CROCE ซึ่งมีความดี
เด่นในแง่การวิจารณ์วรรณกรรม ได้ก่อให้เกิดความยุ่งยากขึ้นในหมู่นักวรรณ-
คดีเปรียบเทียบเป็นอันมาก ในที่สุดก็ได้เกิดวิธีวิจารณ์วรรณกรรมแบบ
ใหม่—New Criticism ขึ้นในอเมริกา (1)

สิ่งที่น่าเสียใจอีกอย่างหนึ่งก็คือ ในประเทศโปแลนด์ รูมาเนีย และ
ยูโกสลาเวีย ได้มีการศึกษาวรรณคดีเปรียบเทียบอย่างแพร่หลายในช่วงเวลา
ระหว่างสงครามโลกทั้งสองครั้ง แต่ไม่มีผลในทางก้าวหน้า ตรงกันข้ามกลับ
ถอยหลัง เพราะผู้คนหรือนักวรรณคดีอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมากเคยชินกับการ
ศึกษาวรรณคดีแบบที่แบ่งตามยุคสมัย (chronologic) มากกว่าที่จะใช้เหตุผล
(logique)

สิ่งที่ควรกล่าวไว้ในที่นี้คือการประชุมและการจัดตั้งสมาคมวรรณคดี
เปรียบเทียบตามประเทศต่าง ๆ เพื่อรับภาวะในการปกป้องคุ้มครองวิชาและ
นักวรรณคดีเปรียบเทียบ ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศเดียวในโลกขณะนี้ที่
สอนวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบทั้งในโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย เกือบ
ทุกแห่งและทุกระดับการศึกษา (2)

(1) เรื่องของ New Criticism โปรดอ่าน ดร. เจตนา นาควัชระ วรรณคดี
ใน วรรณไวภาษกร โครงการตำราสังคมศาสตร์ฯ 2514, หน้า 41-42.

(2) Clande PICHOIS et André-m. ROUSSEAU, La littérature
Comparée, Colin, Paris, 1967, p. 27-28.

ในปี 1954 ฝรั่งเศสได้ตั้งสมาคมแห่งชาติขึ้น ชื่อว่า La Société Française de Littérature Comparée (S.F.L.C.) ได้จัดประชุมระหว่างชาติ (Congres) ขึ้นบ่อย ๆ และมีจุดประสงค์ที่ลึกและกว้าง

ที่สหรัฐอเมริกา มหาวิทยาลัยประมาณ 40 แห่งได้จัดตั้ง "department" โดยเฉพาะสำหรับวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบขึ้น ต่างก็ให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันมีการประชุม การติดต่อ และการแลกเปลี่ยนกันอยู่มิได้ขาด

อันที่จริงญี่ปุ่นเป็นชาติแรกที่ริเริ่มตั้งสมาคมแห่งชาติเพื่อวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบขึ้น (1948) ต่อมาได้ตั้งสถาบันศึกษาวิชานขึ้นในมหาวิทยาลัยโตเกียว (1953) ได้พิมพ์งานในวิชานี้หลายชิ้น และได้รวบรวมงานในภาษาฝรั่งเศสและงานของอเมริกันไว้มากมายรวมทั้งได้แปลออกเป็นภาษาญี่ปุ่นด้วย

วิชานี้ได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายดังจะเห็นได้จากรายงานต่อไปนี้

ในปี 1959 เกาหลี ได้ก็ได้ตั้งสมาคมแห่งชาติเพื่อวิชานี้ขึ้น

ในปี 1964 ประเทศอัลจีเรียก็ตั้งสมาคมดังกล่าวและในปี 1967 ได้ออกหนังสือรายปีซึ่งมีคุณค่ายิ่ง ชื่อ "Cahiers algériens de littérature comparée"

ในปี 1968 สาธารณรัฐเยอรมัน (Allemagne Fédérale) กับสาธารณรัฐรุมานีเย ได้จัดตั้งสมาคมดังกล่าวขึ้น

ในกัลกัตตา อินเดีย ณ มหาวิทยาลัย Jadavpur ได้ขยายวงการศึกษาวรรณคดีจากเดิมที่สอนเพียงวรรณคดีของ anglo-saxon สันสกฤตและเบ็งกาลี ได้เพิ่มวรรณกรรมของชาติต่าง ๆ หลายชาติทั่วโลก